

Länsi-Suomen Allianssi (WFA)

LAUSUNTO

Eduskunnan valtiovarainvaliokunta
sara.kuitunen@eduskunta.fi

Viite: Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan / Sara Kuitunen 22.2.2021 lähettämä kirjallista asiantuntijalausuntoa koskeva pyyntö (HE 241/2020 vp)

Asia: Eduskunnan valtiovarainvaliokunta on pyytänyt Länsi-Suomen Allianssilta (WFA) kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi. Länsi-Suomen Allianssi kiittää lausuntopyynnöstä ja antaa seuraavan lausunnon.

Uudistuksen taloudelliset vaikutukset ulottuvat hyvinvointialueen budjettitaloutta laajemmalle. On tärkeää, että hyvinvointialueiden talous rakentuu kestäväälle pohjalle ja että rahoitusmalli perustuu todellisiin kustannuksiin, ottaa huomioon maakuntien erilaisuuden ja on taloudelliseen tehokkuuteen kannustava.

Maakunnan liitot aluekehitysviranomaisina kantavat huolta koko maakunnan elinvoimasta. Hyvinvointialueen järjestämällä palveluilla on suuri merkitys asukkaiden elämään ja hyvinvointiin. Uudistus vahvistaa sote-palveluiden järjestämistä maakunnissa. Samalla hyvinvointialueiden synnyttäminen vahvistaa maakunnallista itsehallintoa, kun se vie suomalaista aluehallintoa kohti eurooppalaista valtavirtaa. Alueiden itsemääräämisoikeus ja itsehallinto vahvistavat demokratiaa.

Itsehallinnollisten hyvinvointialueiden mahdollisuutta ja kykyä tehdä oman maakuntansa tarpeiden ja tilanteen mukaisia ratkaisuja tulee tukea ohjauksella, joka keskittyy strategiaan vaikuttavuustavoitteisiin ja jättää valtuustolle riittävästi liikkumatilaa päättää mm. hallinnon ja toiminnan periaatteista. Talouden ollessa, ainakin toiminnan käynnistyessä, täysin valtion rahoituksesta riippuvaista, itsehallinnon vaalimiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota.

Sosiaali- ja terveyspalvelujen tuotannossa yrityksillä ja kolmannella sektorilla on huomattava merkitys. Myös näiden toimijoiden työllisyysvaikutukset ovat mittavia ja monella paikkakunnalla todella tärkeitä. Esityksessä on vaarana, että julkisen palvelutuotannon ensisijaisuus johtaa ongelmiin niin julkisessa palvelutuotannossa kuin palvelujen saatavuudessa. Myös negatiiviset aluekehitysvaikutukset voivat olla huomattavia. Samoin hankintojen keskittyminen ja niiden koon kasvu voivat heikentää paikallisten ja alueellisten elinkeinotoimijoiden mahdollisuuksia osallistua kilpailutuksiin.

Hyvinvointialueiden rahoitusmalli sisältää useita ongelmallisia kohtia. Niitä ovat mm. SOME-mallin epätarkkuus ja keskeneräisyys, kustannusten kasvun vain osittainen korvaus ja huomattavasti

kuntia tiukemmat alijäämän kattamisvelvollisuudet sekä hyvinvointialueiden arviointimenettelyyn ja sen kautta mahdollisesti hyvinvointialueiden määrän muuttamiseen johtavat kriteerit.

Lakiesityksen mukainen lainanhoitokatteen laskukaava on liian tiukka, kun kaavassa laskennalliset lainanlyhennykset saataisiin jakamalla taseen lainamäärä kymmenellä. Liian tiukka laskennallisen lainanlyhennyksen laskukaava jättää tulevien hyvinvointialueiden lainanottomahdollisuudet todella pieniksi, jopa olemattomiksi, ja pysäyttää siten investoinnit kestävämmän matalalle tasolle. Tämä on uhka maakuntien elinvoimalle pidemmällä aikavälillä.

Hyvinvointialueiden perustaminen tulee tehdä oikeudenmukaisesti kaikkien osapuolten näkökulmasta. Uudistuksen vaikutuksista kuntien tilanteeseen on annettu erilaisia arvioita. Kunnat ovat olleet huolissaan kyvystään ylläpitää elinvoimatoimintojaan ja tarvittavia investointeja. Kuntien rooli maakunnan elinvoiman ja kansalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä on keskeinen. Uudistuksella tulee varmistaa kuntien toimintakyky ja uudistaa tarvittaessa kuntien toimintaedellytyksiä myös lainsäädännöllä.

Hyvinvointialueiden toiminnassa järjestämisen ja palvelutuotannon tarkastelu erillisinä toimintoina, ilman organisatorista erottamispakkoa, on iso mahdollisuus kehittää uusia toimintamalleja julkisessa palvelutuotannossa. Vaaleilla valitun valtuuston asema järjestämistehtävän määrittelyssä on tärkeä ja antaa mahdollisuuksia myös osallisuuden ja vuorovaikutuksen kehittämiseen niin kuntien, järjestöjen kuin kansalaisyhteiskunnan kanssa.

Hallituksen esitys hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi on pääosin oikean suuntainen, se mahdollistaa nykyisen järjestelmän epäkohtien korjaamisen. Uudistus on syytä saada maaliin. Uudistukseen liittyy kuitenkin lukuisia yksityiskohtia, joita olemme tässä lausunnossa nostaneet esiin. Uudistuksen onnistuneen toteuttamisen kannalta on tärkeää, että eduskuntakäsittelyn aikana näitä epäkohtia voidaan korjata.

Länsi-Suomen Allianssi (WFA) maakuntaliittojen (Etelä-Pohjanmaa, Kanta-Häme, Keski-Suomi, Pirkanmaa, Pohjanmaa ja Satakunta) puolesta Länsi-Suomen maakuntajohtajien vuoden 2021 puheenjohtaja

Asko Aro-Heinilä
maakuntajohtaja
Satakuntaliitto